

Examen VMBO-GL en TL

2011

tijdvak 2
dinsdag 21 juni
9.00 - 11.00 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 43 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Staatsinrichting van Nederland

- 1p 1 De nieuwe grondwet van 1848 zorgde voor een verandering in het kiessysteem. De leden van de Tweede Kamer werden op een andere manier gekozen.
→ Op welke manier werden de leden van de Tweede Kamer vanaf 1848 gekozen?
- 1p 2 De Grondwet van 1848 zorgde voor een verandering in de **machtsverhouding** tussen de Tweede Kamer en het kabinet.
→ Hoe was de machtsverhouding tussen de Tweede Kamer en het kabinet vanaf 1848?
- 1p 3 Hieronder staat een omschrijving van een persoon:
Zij was één van de eerste Nederlandse feministes en was in 1894 één van de oprichtsters van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht (de VVVK). Tijdens de Tweede Feministische Golf zouden de Dolle Mina's haar naam gebruiken in hun streven naar de verbetering van vrouwenrechten.
→ Over welke vrouw gaat het?
- 2p 4 Hieronder staan drie uitspraken over de Nederlandse samenleving rond 1900:
- 1 De overheid moet zich alléén bezig houden met onderwijs en veiligheid. Voor de rest moet de overheid zich zo weinig mogelijk bemoeien met de samenleving.
 - 2 Het kapitalisme zorgt ervoor dat de meerderheid van de bevolking het slecht heeft. De overheid moet mensen die het slecht hebben ondersteunen.
 - 3 Het onderwijs aan 'kleine luyden' is vrij, maar de 'scholen met de Bijbel' zijn arm. Dat komt doordat de overheid de christelijke scholen ten onrechte niet financiert.
- Hieronder staan vier maatschappelijke groeperingen:
- a katholieken
 - b liberalen
 - c protestanten
 - d socialisten
- Geef per uitspraak aan welke maatschappelijke groepering daarbij hoort?
Let op! Er blijft één maatschappelijke groepering over.
- Doe het zo:*
Bij uitspraak 1 hoort maatschappelijke groepering ... (vul letter in).
(enz. tot en met uitspraak 3)

- 2p **5** *Gebruik bron 1.*
Stel, socialisten gebruiken deze foto in 1910 om aandacht te vragen voor hun politieke ideeën.
→ Geef aan, met een onderdeel uit de foto, waarom de foto gebruikt kan worden door socialisten.

Doe het zo:

Onderdeel uit de foto ... (vul in);

kan gebruikt worden door socialisten, omdat ... (vul in).

- 1p **6** *Gebruik bron 2.*
In de bron is een politicus aan het woord.
Welke uitspraak over deze politicus is juist?
Deze politicus is lid van
A de Eerste Kamer.
B de gemeenteraad.
C de Provinciale Staten.
D de regering.
E de Tweede Kamer.

- 1p **7** *Gebruik nogmaals bron 2.*
In de bron is een politicus aan het woord.
Welke politieke achtergrond heeft deze politicus?
Deze politicus is een
A katholiek.
B liberaal.
C protestant.
D socialist.

- 2p **8** Hieronder staat een schema over wetgeving:

In het schema ontbreken de politieke instanties of personen die een rol spelen bij wetgeving.

→ Vul per nummer de juiste politieke instantie of persoon in.

Doe het zo:

Bij **1** hoort ... (noem een politieke instantie of een persoon).

(enz. tot en met 4)

- 1p 9 Een omschrijving van een recht: het garandeert het parlement de volledige onafhankelijkheid van de onderzoekers. Dit recht biedt ook de mogelijkheid getuigen in het openbaar en onder ede te horen.
Over welk recht van het parlement gaat het?
A het recht van amendement
B het recht van budget
C het recht van enquête
D het recht van initiatief
E het recht van interpellatie
- 1p 10 Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer wordt gebruikgemaakt van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Voor de uiteindelijke zetelverdeling moet na het tellen van de stemmen de kiesdeler worden berekend.
→ Hoe wordt de kiesdeler berekend?
- 1p 11 Welke taak heeft de officier van justitie bij een rechtszaak?
- 2p 12 Vier beweringen over de Nederlandse rechtsstaat:
1 De politie moet zich aan de wet houden bij het verzamelen van bewijsmateriaal.
2 Iedere veroordeelde kan, als de rechter het toestaat, tegen zijn vonnis in hoger beroep gaan.
3 Ministers hoeven zich niet altijd aan de Nederlandse wet te houden.
4 Voor rijke mensen zijn de straffen lager dan voor arme mensen.
→ Vul per bewering in of deze **juist** of **onjuist** is.
Doe het zo:
Bewering 1 is ... (vul in: juist of onjuist).
(enz. tot en met bewering 4)
- Gebruik bron 3.*
- 2p 13 Noem eerst het grondrecht waarop de sollicitant zich beroept. Noem daarna het grondrecht waarop de gemeente zich beroept.
Doe het zo:
sollicitant: het recht op ... (noem grondrecht)
de gemeente: het recht op ... (noem grondrecht)
- 1p 14 De koning(in) heeft als staatshoofd in Nederland **weinig** politieke **macht**, maar **wel** politieke **invloed**.
→ Noem één voorbeeld waaruit blijkt dat het staatshoofd in Nederland politieke invloed heeft.
- Gebruik bron 4.*
- 1p 15 Zet de vier afbeeldingen van Nederlandse kabinetten in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Staatsinrichting van Nederland

bron 1

Mijnwerkers aan het werk in een steenkolenmijn (1910)

bron 2

Een politicus aan het woord (1963):

"Mijnheer de Voorzitter! Ik zal elk nieuw wetsvoorstel van het kabinet eerlijk beoordelen en indien nodig een wetsvoorstel tot aanpassing indienen. Als aanhanger van de politieke ideeën van Abraham Kuyper hoop ik wel dat dit kabinet méér de Bijbel als uitgangspunt voor wetgeving gaat nemen."

bron 3

Uit een krant (2008):

In 2005 solliciteert een moslim bij de gemeente Rotterdam naar de functie van klantmanager. De sollicitant weigert op religieuze gronden vrouwelijke klanten een hand te geven. De gemeente heeft de sollicitant afgewezen. De sollicitant is het hier niet mee eens. Het komt tot een rechtszaak. Beide partijen beroepen zich op een grondrecht.

bron 4

Hieronder en op de volgende pagina staan vier afbeeldingen van Nederlandse kabinetten uit de twintigste eeuw.

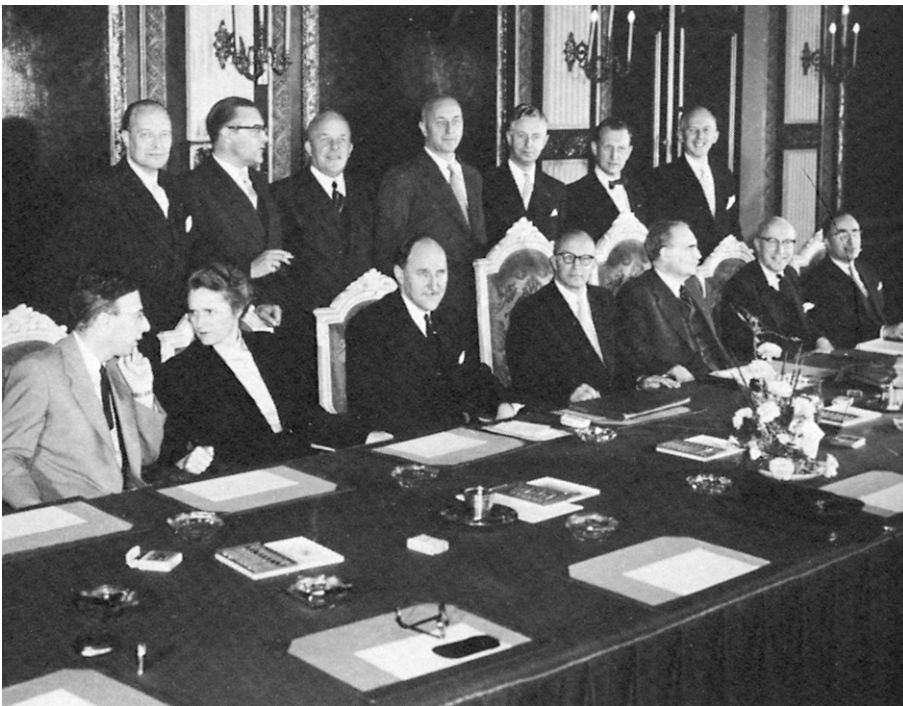
afbeelding 1

Ministers van het tweede kabinet-Van Agt met koningin Beatrix

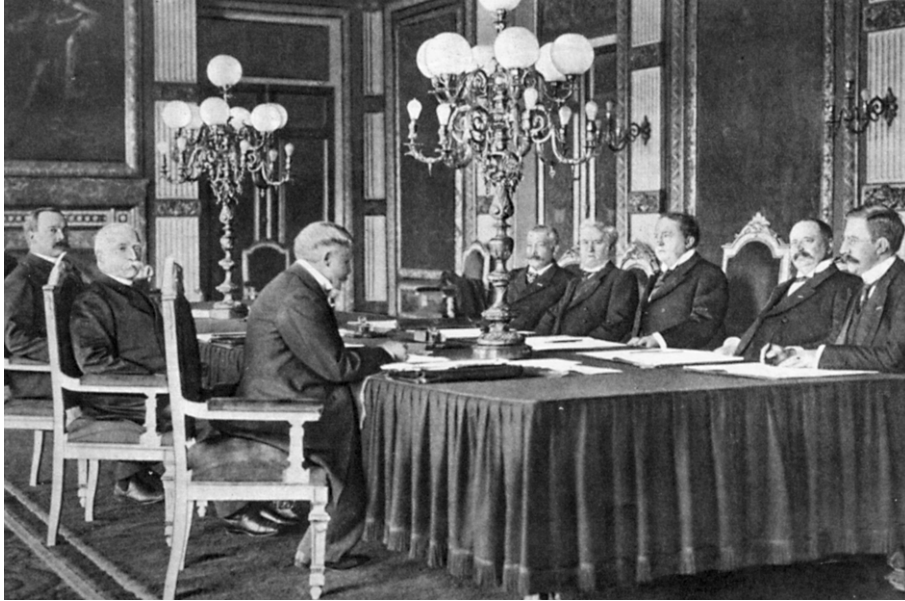
afbeelding 2

Ministers van het vierde kabinet-Drees met de eerste vrouwelijke minister

afbeelding 3

Minister-president Kuyper in overleg met andere ministers

afbeelding 4

Minister-president Gerbrandy met andere ministers in ballingschap in Groot-Brittannië

Historisch overzicht vanaf 1900

Gebruik bron 5.

- 1p 16 Welke afbeelding (1, 2, 3 of 4) geeft informatie over de aanleiding (= de **directe** oorzaak) van de Eerste Wereldoorlog?

Gebruik nogmaals bron 5.

- 1p 17 Welke afbeelding (1, 2, 3 of 4) geeft informatie over een **andere** oorzaak van de Eerste Wereldoorlog? Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

Afbeelding ... (vul nummer in) geeft informatie, omdat ... (geef verklaring).

Gebruik bron 6.

- 2p 18 Enkele omschrijvingen:

- a distributie
- b handelsbelemmeringen
- c neutraliteit
- d opvang van Belgische vluchtelingen
- e schaarste aan goederen

→ Geef per afbeelding aan welke omschrijving past bij Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog. Licht je keuze toe met behulp van de bron.

Let op! Er blijven drie omschrijvingen over.

Doe het zo:

Bij afbeelding 1 past omschrijving ... (vul letter in), omdat ... (geef toelichting met behulp van de bron).

(enz. voor afbeelding 2)

Gebruik bron 7.

- 2p 19 Beide briefkaarten uit de Eerste Wereldoorlog bevatten een propagandaboodschap.

→ Geef bij elke briefkaart aan om welke propagandaboodschap het gaat.

Doe het zo:

propagandaboodschap afbeelding 1: ...

propagandaboodschap afbeelding 2: ...

Gebruik bron 8.

- 2p 20 Deze toespraak hoort bij een belangrijk moment in de geschiedenis van de twintigste eeuw.

→ Door **wie**, in **welk land** en **wanneer** is deze toespraak gedaan?

Doe het zo:

spreker: ... (vul naam van de spreker in).

land: ... (vul naam van het land in).

jaartal: ... (vul het jaartal in).

Gebruik bron 9.

- 2p **21** Het verhaal over Pavlik laat een aantal kenmerken van een totalitaire samenleving zien.
→ Noem **twee** kenmerken van een totalitaire samenleving die in de bron te herkennen zijn.

Doe het zo:

eerste kenmerk: ... (noem kenmerk)

tweede kenmerk: ... (noem een ander kenmerk)

Gebruik bron 10.

- 2p **22** Leg uit dat de situatie op de foto een gevolg is van een afspraak die gemaakt is bij de Vrede van Versailles.

Doe het zo:

Op de foto is te zien: ...

Dat kon niet anders, omdat in Versailles was afgesproken dat

Gebruik bron 11.

- 2p **23** Leg met behulp van de bron uit, dat Hitler de democratie heeft gebruikt om de democratie af te schaffen.

Doe het zo:

Hitler heeft de democratie gebruikt om

Hitler heeft de democratie afgeschaft door

- 1p **24** Hieronder staan enkele uitspraken:

- 1 Alle mensen zijn gelijk.
- 2 De groep is minder belangrijk dan het individu.
- 3 Het communisme is onze natuurlijke bondgenoot.
- 4 Het eigen ras is het beste, andere rassen zijn minderwaardig.
- 5 Ons volk heeft levensruimte nodig.
- 6 Parlementaire democratie is de beste regeringsvorm.

Welke twee uitspraken zijn kenmerkend voor het nationaal-socialisme?

- A uitspraak 1 en 2
- B uitspraak 2 en 3
- C uitspraak 3 en 4
- D uitspraak 4 en 5
- E uitspraak 5 en 6

Gebruik bron 12.

- 1p **25** Welke staatkundige kaart hoort bij Europa tijdens het Interbellum?

- A kaart 1
- B kaart 2
- C kaart 3
- D kaart 4

Gebruik bron 13.

- 1p **26** Noem de naam van de politieke leider die deze toespraak heeft gehouden.

1p 27 Hieronder staan vier gebeurtenissen in Nederland tussen 1939 en 1942:

1 Duitse troepen vallen Nederland binnen.

2 grote staking tegen Jodenvervolging

3 Nederland mobiliseert.

4 Nederlandse leger capituleert.

→ Zet de gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Gebruik bron 14.

2p 28 Toen Nederlanders deze foto in een krant zagen, reageerden ze over het algemeen **negatief**. Toen Indonesische nationalisten deze foto in een krant zagen staan, reageerden ze over het algemeen **positief**.

→ Geef voor beide reacties een verklaring.

Doe het zo:

verklaring negatieve reactie van Nederlanders: ...

verklaring positieve reactie van Indonesische nationalisten: ...

Gebruik bron 15.

2p 29 Stel, je maakt een werkstuk over de deportaties vanuit doorgangskamp Westerbork tijdens de Tweede Wereldoorlog. Bij het zoeken naar materiaal kom je deze bron tegen.

→ Geef één argument waarom deze bron **betrouwbare informatie** voor jouw onderzoek oplevert. Geef daarna een argument waarom je aan deze bron **niet genoeg** hebt om een betrouwbare uitspraak te doen over de deportaties vanuit Westerbork.

Doe het zo:

betrouwbare informatie, omdat ... (geef een argument)

niet genoeg, omdat ... (geef een argument)

Gebruik bron 16.

1p 30 Welk begrip past bij deze bron?

A capitulatie

B concentratiekamp

C deportatie

D onderduiken

Gebruik bron 17.

1p 31 Welk jaartal hoort bij deze foto? Kies uit: 1914, 1924, 1934, 1944 of 1954. Geef ook aan waarom je voor dat jaartal gekozen hebt.

Doe het zo:

De foto hoort bij het jaar ... (vul jaartal in), omdat ... (geef een reden).

Gebruik bron 18.

1p 32 Welke **twee** krantenberichten zijn voorbeelden van nazi-propaganda?

- 1p **33** Hieronder staan zes hoofdstukken uit een boek over de Tweede Wereldoorlog:
- Hoofdstuk 1: Duitsland valt Polen aan
 - Hoofdstuk 2: Blitzkrieg in West-Europa
 - Hoofdstuk 3: Japanse aanval op Pearl Harbor
 - Hoofdstuk 4: Duitsland verliest bij Stalingrad
 - Hoofdstuk 5: Duitse capitulatie
 - Hoofdstuk 6: Japanse capitulatie
- De hoofdstukken staan al in de juiste tijdvolgorde. Het hoofdstuk over D-day is vergeten.
- Op welke plaats komt het hoofdstuk over D-Day te staan?
- Let op!** De tijdvolgorde moet wel kloppend blijven.
- Doe het zo:*
- Het hoofdstuk over D-Day komt **direct na** hoofdstuk ... (vul nummer in).
- Gebruik bron 19.*
- 1p **34** Noem één doel van de Verenigde Naties dat te herkennen is in de bron.
- Doe het zo:*
- Doel ... (noem het doel); te herkennen aan ... (noem onderdeel uit de bron).
- 1p **35** Welke bewering over het Marshallplan is juist?
- A** Het Marshallplan heeft het samengaan van Oost- en West-Duitsland mogelijk gemaakt.
 - B** Het Marshallplan was gericht op het economisch herstel van de door de oorlog getroffen landen in Europa.
 - C** Het Marshallplan zorgde ervoor dat de invloed van de Sovjetunie ingeperkt werd door de Verenigde Naties.
 - D** Het Marshallplan zorgde ervoor dat alle Oost- en West-Europese landen economische hulp kregen.
- 2p **36** Het militaire optreden van Nederland in Indonesië in de periode 1947-1949 wordt in een Nederlands boek 'politieele acties' genoemd. Hetzelfde optreden wordt in een Indonesisch boek 'de Nederlandse militaire agressie' genoemd.
- Geef een politieke of historische verklaring voor de verschillende benamingen voor hetzelfde optreden.
- Doe het zo:*
- Het Nederlandse boek noemt het optreden 'politieele acties', want ... (geef verklaring).
- Het Indonesische boek noemt het optreden 'militaire agressie', want ... (geef verklaring).
- Gebruik bron 20.*
- 1p **37** De tekst op het T-shirt, dat tegenwoordig aan toeristen wordt verkocht, stond tijdens de Koude Oorlog in een bepaalde stad op een bord geschreven. Naar welke stad verwijst de tekst?
- A** Berlijn
 - B** Londen
 - C** Moskou
 - D** Parijs
 - E** Washington

Gebruik bron 21.

- 2p 38 De tekenaar van deze prent geeft zijn mening over de dekolonisatie aan het eind van de jaren vijftig in Afrika.
→ Leg uit, met een onderdeel van de tekening, of de tekenaar **positief** of **negatief** is over de dekolonisatie.

Doe het zo:

De tekenaar is positief/negatief (maak een keuze).
onderdeel uit de tekening: ...

Gebruik bron 22.

- 1p 39 Welke combinatie van oorzaak en gevolg hoort bij deze prent?

	oorzaak		gevolg
A	oliecrisis	→	uitputting aarde
B	oliecrisis	→	verzorgingsstaat
C	welvaartsstijging	→	uitputting aarde
D	welvaartsstijging	→	verzorgingsstaat

- 3p 40 De Amerikaanse president Carter heeft zich bij het Camp David-akkoord persoonlijk bemoeid met de onderhandelingen tussen twee landen.
→ Tussen welke **twee** landen werden die onderhandelingen gevoerd? Geef ook aan om welke **verschillende** redenen beide landen voor de Verenigde Staten belangrijk waren.

Doe het zo:

De twee landen zijn: ... en ...

Het ene land was belangrijk voor de Verenigde Staten, omdat:

Het andere land was belangrijk voor de Verenigde Staten, omdat

Gebruik bron 23.

- 3p 41 Een tijdbalk met 10 periodes:

1900- 1910	1910- 1920	1920- 1930	1930- 1940	1940- 1950	1950- 1960	1960- 1970	1970- 1980	1980- 1990	1990- 2000
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J

→ Geef per afbeelding aan welke periode erbij hoort. Schrijf alleen een letter op.

Doe het zo:

Afbeelding 1 hoort bij periode ... (vul letter in).

(enz. tot en met afbeelding 5)

- 2p 42 De Westerse wereld was in 1989 optimistisch over de wereldvrede. Sinds 2001 is het optimisme in de Westerse wereld sterk verminderd.

→ Geef voor beide verschijnselen een verklaring.

Doe het zo:

optimisme in 1989: ... (geef verklaring)

vermindering van het optimisme sinds 2001: ... (geef verklaring)

Gebruik bron 24.

1p **43** De Franse en de Nederlandse bevolking hebben in 2005 **tegen** de invoering van een grondwet voor de Europese Unie gestemd. De twee afbeeldingen laten zien dat er verschillend gedacht wordt over de gevolgen van deze uitslag.

→ Geef per afbeelding aan of, **volgens de tekenaar**, de uitslag van de stemming **wel** of **geen** gevolgen zal hebben voor het functioneren van de Europese Unie.

Doe het zo:

afbeelding 1: ... (vul in: wel/geen gevolgen)

afbeelding 2: ... (vul in: wel/geen gevolgen)

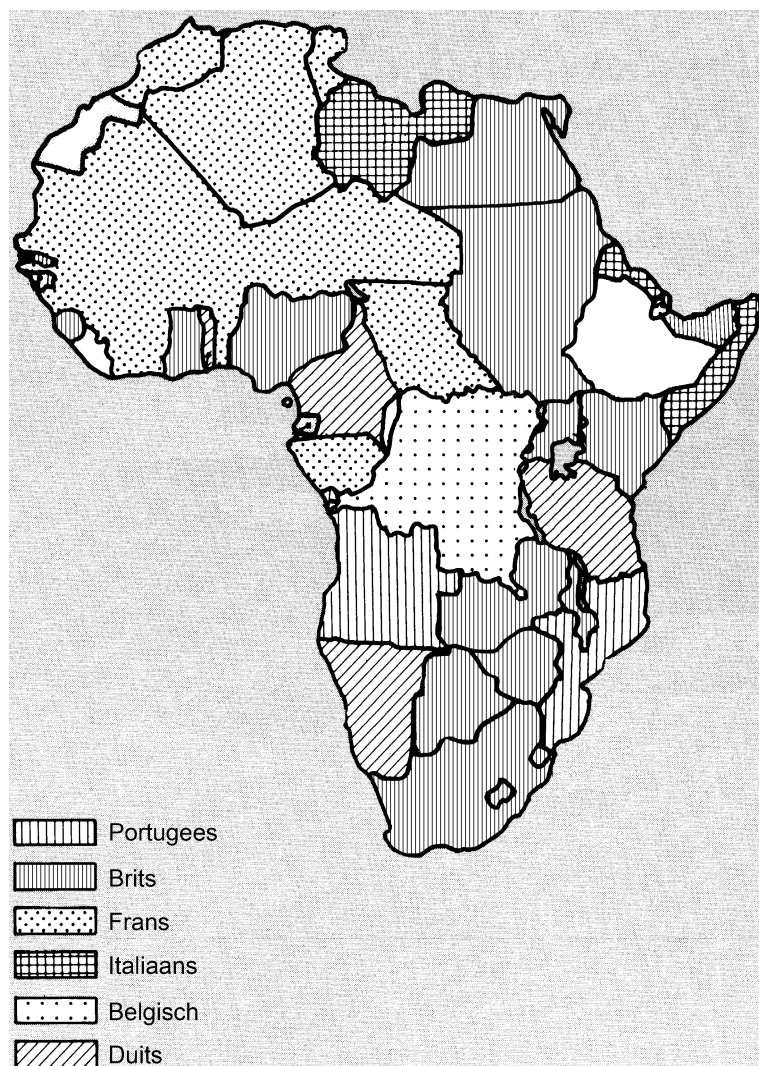
Historisch overzicht vanaf 1900

bron 5

Hieronder en op de volgende pagina staan vier afbeeldingen uit de periode 1900-1940.

afbeelding 1

Europese concurrentie in Afrika rond 1914

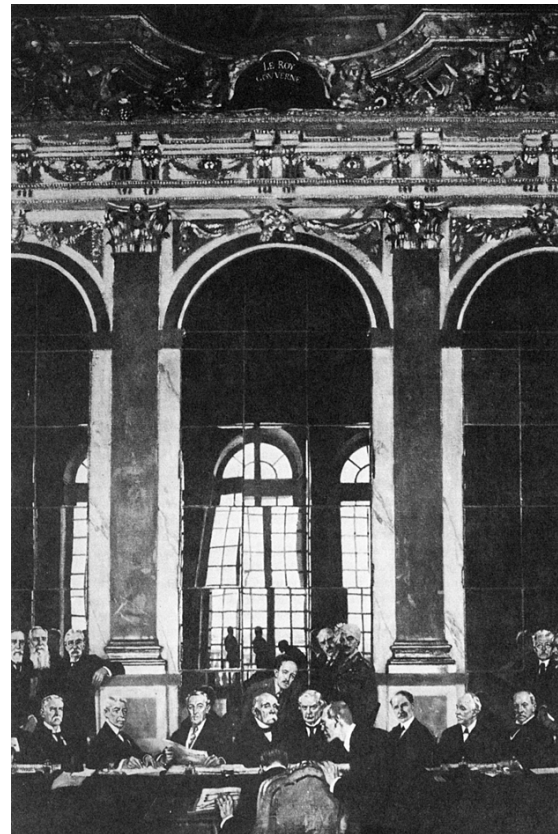
afbeelding 2

Een gebeurtenis in Sarajevo

afbeelding 3

De leiders van staten sluiten een verdrag in Versailles.

afbeelding 4

Een werkloze Duitser na de beurskrach op Wall Street

Toelichting

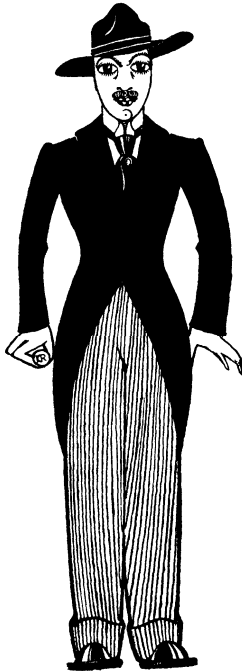
Op het bord staat de tekst: "Ik neem elk werk aan!"

bron 6

Hieronder staan twee afbeeldingen uit 1915.

afbeelding 1

Een Nederlandse tekening met bijbehorende tekst

M'n jas is Frans, m'n broek Engels, m'n vest Belgisch, m'n hoed Hollands, m'n das Italiaans en dan hou ik ook nog van een Duits meisje... Door mij zal het land niet in moeilijkheden komen.

afbeelding 2

Een briefkaart met bijbehorende tekst

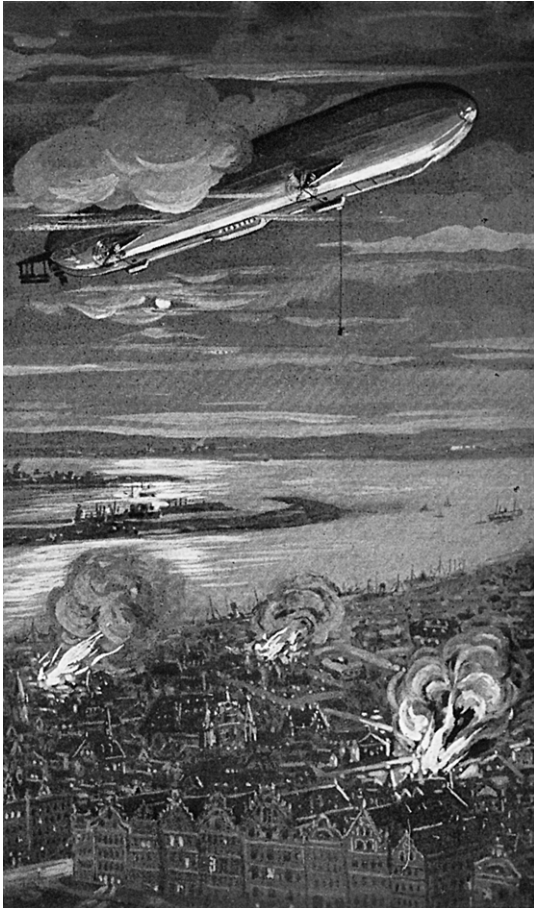
En daar was - het leek wel een Nederlandse soldaat -
Een man, die onze wangen streefde en ons redde uit alle gevaar.
Hij bracht ons toen in een klein huisje.
Daar kregen we melk en brood.
Ja, die goede Hollandse mensen hielpen moeder en ons uit den nood.

bron 7

Hieronder staan twee afbeeldingen.

afbeelding 1

Een Duitse briefkaart waarop een Duits bombardement op Antwerpen (België) in 1914 staat afgebeeld

afbeelding 2

Een Britse briefkaart uit 1916

Toelichting

Vertaling tekst onderaan: "18 en 80" (jaar oud)

bron 8

Een toespraak van een revolutieleider:

"Burgers! De Voorlopige Regering is afgezet. De macht van de staat is nu in handen van de Sovjet van Sint Petersburg. Onze doelen zijn bereikt: de afschaffing van het grootgrondbezit, de controle van de arbeiders over de productie en de vorming van een Sovjetregering. Lang leve de revolutie van arbeiders, soldaten en boeren!"

bron 9

Het verhaal over Pavlik, een kindheld in de Sovjetunie (1931):

Toen Pavlik Morozov twaalf jaar was, gaf hij zijn vader aan bij de politie. Volgens Pavlik had zijn vader de communistische maatschappij tegengewerkt. Zijn vader had rijke boeren geholpen en dus vond Pavlik hem een verrader. Pavliks vader werd gearresteerd en naar een strafkamp overgebracht waar hij later werd geëxecuteerd. De Sovjetregering maakte van Pavlik de grote held van de kinderen: hij was dapper en gaf het voorbeeld hoe verraders ontmaskerd konden worden, zelfs als die verrader zijn eigen vader was. Talloze boeken, gedichten en toneelstukken werden er over Pavlik geschreven. Straten en pleinen werden naar hem vernoemd.

bron 10

Het Duitse leger oefent (1928).

bron 11

Uit een Duitse krant (31 maart 1933):

Meer macht voor regering Hitler

De NSDAP heeft na de grote verkiezingsoverwinning veel vertegenwoordigers in het parlement gekregen. Met 441 stemmen vóór en 94 stemmen tegen neemt het parlement een wet aan die de regering meer macht geeft. De regering kan wetten invoeren zonder goedkeuring van het parlement. De wetten hoeven niet meer te kloppen met de grondwet.

bron 12

Hieronder en op de volgende pagina staan vier staatkundige kaarten van Europa.

kaart 1

0 250 500 km

kaart 2

0 250 500 km

kaart 3

0 250 500 km

kaart 4

0 250 500 km

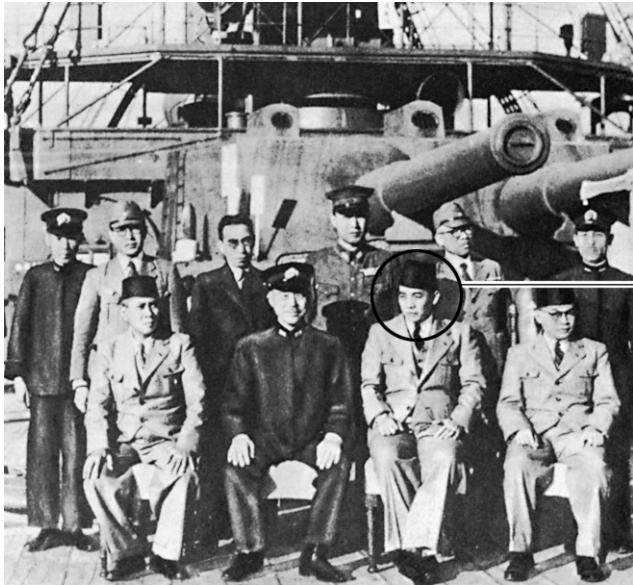
bron 13

Toespraak (vertaald) van een politicus (1940):

"We zullen niet verslappen of falen. We zullen doorgaan tot het eind. We zullen vechten op de zeeën en in de lucht. We zullen ons land met bloed, zweet en tranen verdedigen. We zullen vechten op de stranden. We zullen ons nooit gewonnen geven. En zelfs als wij toch onder de voet gelopen en uitgehongerd zouden worden – wat ik echt niet geloof – dan nog zouden de volken van onze koloniën de strijd voortzetten."

bron 14

Soekarno poseert samen met Japanse officieren ter ere van de verjaardag van de Japanse keizer in 1943.

Soekarno

bron 15

Uit een dagboek van een Joodse vrouw uit Westerbork (1943):

" 's Middags loop ik nog een keer door mijn ziekenbarak, van bed naar bed. Welke bedden zouden er morgen leeg zijn? Een jong meisje roept me. Ze zit kaarsrecht overeind in haar bed met wijd opengesperde ogen. Zij heeft dunne polsen en een smal gezichtje. 'Heb je het gehoord, ik moet morgen weg', fluistert ze."

bron 16

Gegevens over iemands verblijfplaats op vier verschillende 'adressen' in Nederland in 1943-1944

verblijfsduur	adres 1: 83 dagen	adres 2: 7 dagen	adres 3: 55 dagen	adres 4: 93 dagen
bad	geen	aanwezig	geen	geen
gezelligheid	matig	zeer prettig	goed	zeer prettig
verzorging	goed	goed	goed	zeer goed
uitzicht	prachtig	gering	gering	geen
wandelen	in het donker	overdag	nauwelijks	in het donker

bron 17

Een radio die verstopt is in een tabaksblik.

bron 18

Hieronder staan vier krantenberichten (1945):

krantenbericht 1

Gisteravond laat deelde Radio Hamburg mee, dat de Duitse Führer is gestorven. Daarmee is een einde gekomen aan alle geruchten en wordt de dood bevestigd van de man die de wereld in bloed en tranen heeft gestort en die zijn eigen volk te gronde heeft gericht.

krantenbericht 2

Op de eerste mei 1945 vond Adolf Hitler de heldendood in de hoofdstad van het door hem geschapen Derde Rijk. Met diepe ontroering hebben zijn volgelingen binnen en buiten de Duitse grenzen van dit droevige bericht kennisgenomen. De Führer is dood; leve de Führer! Heil Hitler!

krantenbericht 3

Uit het hoofdkwartier van de Führer wordt meegedeeld, dat onze Führer deze middag gestorven is op zijn commandopost in Berlijn, vechtend tot de laatste ademtocht tegen het communisme en voor Duitsland.

krantenbericht 4

Vandaag bereikte ons het bericht, dat, na een langdurig en pijnlijk lijden van de hele beschaafde wereld, de Führer van alle Germanen is overleden. Adolf Hitler, uitvinder van wereldoorlogen, massamoord en concentratiekampen, hoeft geen bloemen op zijn graf.

bron 19

Het embleem (= herkenningsteken) van de Verenigde Naties

bron 20

Een T-shirt met opschrift

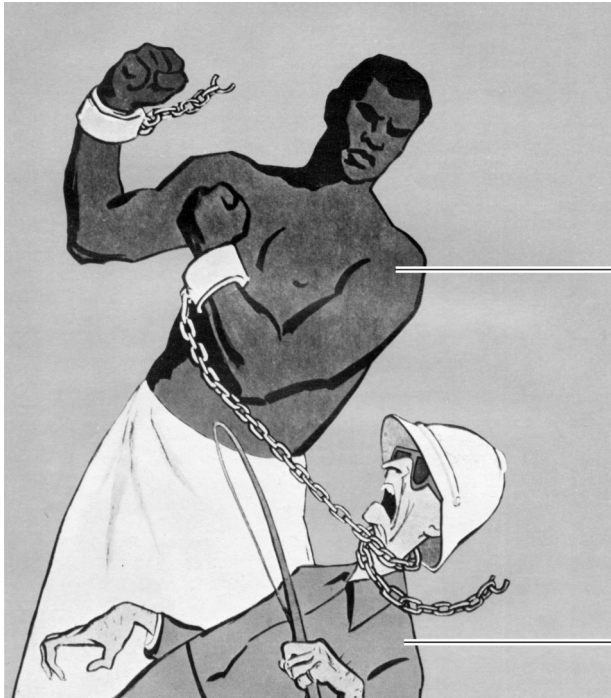

Toelichting

Op het T-shirt staat in vier talen geschreven: "U verlaat de Amerikaanse sector."

bron 21

Een politieke prent (1957)

Afrikaanse landen

westerse landen

bron 22

Een politieke prent (1975)

bron 23

Hieronder en op de volgende pagina staan vijf afbeeldingen over gebeurtenissen uit de twintigste eeuw.

afbeelding 1

Een gebeurtenis in Berlijn

afbeelding 2

Nederlandse werklozen meldden zich tijdens de crisis twee maal per dag.

afbeelding 3

De afsluiting van de Jodenbuurt in Amsterdam

afbeelding 4

Soldaten in een loopgraaf in Noord-Frankrijk

afbeelding 5

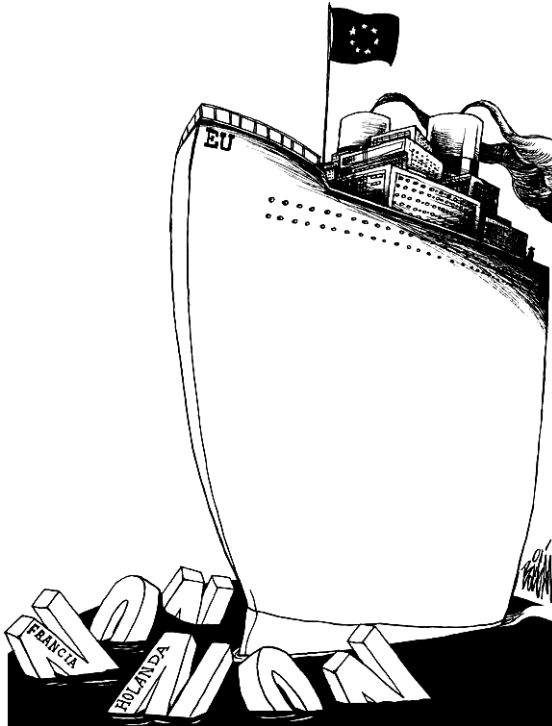
Een gebeurtenis in Berlijn

bron 24

Hieronder staan twee tekeningen die gemaakt zijn naar aanleiding van het referendum over de Europese grondwet in 2005.

afbeelding 1

Toelichting

"Non" betekent "nee".

"Francia" en "Holanda" betekenen Frankrijk en Nederland.

afbeelding 2

Toelichting

"Dutch no" en "French no" betekenen "Nederlands nee" en "Frans nee".

"New constitution" betekent "nieuwe grondwet".

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.